

Pristupi i tumačenja istorije arheoloških istraživanja.

Historiographical Approaches to Past Archaeological Research. Gisela Eberhardt and Fabian Link (eds.) 2015. Berlin: Edition Topoi, 242 pp.

Zbornik radova *Historiographical Approaches to Past Archaeological Research* predstavlja osvežavajući doprinos u domenu istraživanja istorije arheologije. Posebnost ove publikacije ogleda se u posmatranju istorije discipline iz novih i neuobičajenih uglova što tekstove čini ujedno zanimljivim štivom, ali i izuzetno korisnim vodičem za promišljanje teorijskih i metodoloških okvira bavljenja istorijom arheoloških istraživanja.

Na početku je potrebno naglasiti da je zbornik radova nastao kao rezultat međunarodnog naučnog skupa *New Historiographical Approaches to Archaeological Research* održanog u Berlinu, od 9. do 11. septembra 2010. godine u organizaciji Excellence Cluster TOPOI. Prema uvodnoj reči urednika, Gizele Eberhart (Gisela Eberhardt) i Fabijana Linka (Fabian Link) cilj okupljanja naučnika s veoma različitim istraživačkim temama u arheologiji, bilo je sučeljavanje metodoloških alata i preispitivanje postojećih teorijskih pristupa u tumačenju istorije arheologije.

Publikacija se sastoji od uvodnog poglavlja i devet autorskih radova smeštenih na 242 strane. Urednici svoj tekst započinju jednim naizgled jednostavnim, ali ključnim pitanjem: Kako pisati istoriju arheologije? Ovim pitanjem oni potencijalne čitaoce uvode u postojeću diskusiju o razlozima zašto je i dalje važno govoriti o načinima na koje bi trebalo istraživati istoriju nauke uopšte, kao i o tome kako su opšti tokovi uticali ili utiču na modele i pristupe koji se koriste pri analizi proš-

losti arheoloških istraživanja. U skladu sa tim, Eberhart i Link ističu da ovo izdanje ima za cilj da doprinese vladajućem trendu izučavanja istorije arheologije povezivanjem teorija i modela sa specifičnim studijama slučaja, čime se postiže tematska raznovrsnost i širok izbor pažljivo odabranih koncepata iz različitih disciplina, pisanih rukom ne samo arheologa, već i istoričara ili istoričara nauke.

Stoga su autorski doprinosi ovog izdanja zasnovani na veoma različitim tematskim i metodološkim osnovama, sa izuzetno zanimljivim i ilustrativnim primerima iz prošlosti arheologije koji se odnose na istaknute individue ili istraživačke zajednice, analize materijalne kulture, birokratske strategije, terminološke i konceptualne analize itd. Na primer, u prvom tekstu autorke Mariane Zomer (Marianne Sommer) diskutovano je o uticaju društvenih kontakata, umrežavanja i komunikacijskih strategija koji se nalaze iza procesa stvaranja naučnih činjenica i proizvodnje znanja u arheologiji. U svom radu ona se oslanja na uvide Ludvika Fleka (Ludwik Fleck) o značaju komunikacije tokom naučnih istraživanja. Posebnu pažnju posvećuje komunikaciji između eksperata i šire publike tokom koje dolazi do pažljivog odabira termina, formulisanja interpretacije i reprezentacije rezultata. Flek ističe da ova relacija prenosa znanja ne predstavlja jednodimenzionalni proces, već cikličnu razmenu u kojoj specijalističko znanje utiče na popularno shvatanje naučnih interpretacije, koje potom utiče i na način na koji se istraživači odnose prema predmetu analize. Polazeći od ovih okvira Zomer preispituje primer kontroverznih naučnih dokaza iz XVIII i XIX veka koji se dovode u vezu sa takozvanim eolitima, tačnije dilemom da li oni predstavljaju rezultat antropogenih ili prirodnih procesa.

Irina Podgorni (Irina Podgorny) istražuje istoriju arheologije prateći način na koji je administracija različitih državnih sistema putem protokola, upitnika i standarda za posmatranje i prikupljanje podataka oblikovala i konstruisala arheološka istraživanja u prošlosti. Ona smatra da ono što se može nazvati „istorija birokratskog znanja”, predstavlja poseban alat za analizu disciplinarnih početaka ili specifičnih projekata putem kog je moguće otkriti na koji način su ekspertize iz drugih oblasti, poput vojnih inženjera, doktora i drugih učenih ljudi XVIII i XIX veka, uticali na način kako su se formirale nove činjenice ili usmeravala arheološka iskopavanja. Veoma interesantan metodološki doprinos koji kombinuje biografski i prosopografski pristup sa analizom mreža predstavljen je u tekstu Amare Thornton (Amara Thornton). Cilj korišćenja odabranog pristupa jeste identifikacija i povezivanje određenih učesnika i članova tima britanskih istraživača s početka XX veka u Palestini i transjordanskoj oblasti. Ona svoj model proširuje van analize uobičajenih akademskih ili rodnih mrežnih odnosa, i uspostavlja nove istraživačke kategorije koje uvažavaju i političke figure, društveno istaknute individue i druge zainteresovane strane koje su imale uticaja na tok arheoloških istraživanja u ovim oblastima. Potom, Žeraldin Dele (Géraldine Delley) čitaoca provodi kroz disciplinarnu istoriju razotkrivajući istorijat uvođenja dve metode datovanja, ^{14}C i dendrohronologije, i njihove recepcije u arheološkoj zajednici. Baveći se njihovom historiografijom iz perspektive „revolucije metoda prirodnih nauka” autorka ukazuje na niz faktora i faza u procesu ulaska radikarbonskih analiza u arheologiju i potpunog prihvatanja njihovog značaja za interpretaciju prošlosti. S druge strane, potpuno drugačiji

fokus istraživanja predstavljen je u tekstu Urliha Vajta (Ulrich Veit). Vajt primenjuje model „eksperimentalnih sistema” na primeru koncepta *Fürstensitz* ranog gvozdenog doba centralne Evrope kako bi pratio promene i transformacije znanja u praistorijskoj arheologiji tokom pedesetih i šezdesetih godina XX veka. Oslanjajući se na postkolonijalnu perspektivu i (auto) biografske metode Marijeke Blombergen (Marieke Bloembergen) i Martijna Ajkofa (Martijn Eickhoff) na primeru tri arheološka lokaliteta u Indoneziji istražuju sliku „kolonijalnog arheologa” kao heroja i uticaj ranih arheoloških istraživanja na arheologiju postkolonijalne Indonezije. Pored toga, autori su posebnu pažnju posvetili i analizi na koji način produkcija arheološkog znanja danas utiče na reprodukciju kolonijalnih hijerarhija u ovoj zemlji. U cilju razumevanja modela interpretacija o migracijama na Bliski istok u tekstu Feliksa Videmana (Felix Wiedemann) korišćen je naratološki pristup. Na ovaj način autor zalazi u polje studija književnosti dotičući se ključne uloge arheologa u proizvodnji znanja, arheologa kao pisca, koji treba da ubedi i osvoji čitaoca stilom, načinom izlaganja činjenica i ponuđenom interpretacijom prošlosti. Pretposlednji autorski doprinos u ovom zborniku predstavlja rad Fabijana Linka (Fabian Link) koji na primeru istočnonemačkog arheologa Goltarda Nojmana (Gotthard Neumann), primenom koncepta habitusa Pjera Burdijea, istražuje epistemske promene na polju naučnog formiranja praistorijske arheologije u periodu od 1930. do 1960. godine. Za kraj je, sasvim sigurno s namerom, ostavljen rad Serža Rubija (Serge Reubi), koji pred čitaocem iznosi dilemu u vezi sa postojećim pristupima istraživanja istorije arheologije čime savršeno uokviruje celo izdanje. On diskusiju otvara problemati-

zujući reč „novo” koja se dovodi u vezu sa metodološkim doprinosima autora u ovoj publikaciji. Naime, Serž Rubi smatra da ova zabuna nastaje kao posledica „izolovanog” bavljenja istorijom arheologije umesto uključivanja u tokove opšte istorije nauke u kojoj se ovi modeli i koncepti koriste već nekoliko decenija unazad. Dalje, on ističe neophodnost odbacivanja jednodisciplinarnog pristupa i prihvatanja šireg izbora metoda iz drugih disciplina ili čak eksperata iz opšte istorije nauke koji bi pisali o istoriji arheologije, umesto samih arheologa.

Iako se oštrom oku može učiniti da su se pojedini autori mogli metodološki i konceptualno poslužiti prigodnijim metodama i iskoristiti pune potencijale svojih studija slučaja, bez ikakve sumnje, ova

publikacija neupitno predstavlja bogatu zbirku pristupa koja je izuzetno korisna građa za svakog ko se upustio u istraživanja istorije arheologije. Pored toga što zbornik radova nudi obilje različitih studija slučajeva koje predstavljaju uzbudljivo „sondiranje” istorije arheoloških istraživanja, ovi tekstovi iznad svega predstavljaju i dragocen izvor za promišljanje o teorijsko-metodološkim modelima. Takođe, potrebno je naglasiti da radovi koji su predstavljeni u zborniku čine izuzetnu bibliografsku bazu kako za raznorodne primere kojima su se autori bavili tako i kao resurs za istraživanje disciplinarne prošlost i istorije nauke uopšte.

Natalija Ćosić